

SZÁZ ÉVE HUNYT EL HEGEDŰS LÁSZLÓ VÁSÁRHELYI KÖTŐDÉSŰ FESTŐMŰVÉSZ ÉS GRAFIKUS

HEGEDŰS LÁSZLÓ

Kiss Lajos a vásárhelyi művészletről szóló, 1957-ben megjelent könyvében Hegedűs Lászlót az elfeledett művészek között tartja számon. Azonban azt is megjegyzi, hogy Hegedűs östehetségnek számított, hiszen annak ellenére, hogy négy elemi iskolai osztályt végzett, már hődmezővásárhelyi korszakában színvonalas festményeket, rajzokat készített. Halálának jubileuma kapcsán érdemes áttekinteni a festő életútját.

Hegedűs László Szentesen született 1870. január 3-án. Édesapja, Hegedűs Imre a Károlyi-uradalom tisztartójaként működött. Édesanyja Szénási Rozália. A római katolikus család azonban hamarosan a szomszédos városba, Hódmezővásárhelyre költözött, ahol László közel két évtizedet töltött. Már elemi iskolai éve alatt születtek első rajzai, amelyekre Bernátsky Ferenc római katolikus plébános (aki maga is amatőr

festő volt) felfigyelt, és biztatta, lehetőségei szerint segítette a fiút, azért, hogy tehetsége el ne kallódjon. Természetesen vallásos, bibliai témákat javasolt neki. Hegedűs egyik első ismert festményén, *A csodálatos halfogás* (1884) alakította ki azon szokását, hogy alakjait valóságos személyekről mintázta meg. 1887-es, *Assisi Szent Ferenc halála* című, a vásárhelyi katolikus templom oldalkápolnájában fennmaradt festményénél sem volt ez másképp.

Hegedűs László 1886 tavaszán, alig 16 évesen részt vett műveivel a helybeli műkedvelő festők kiállításán. A plébános ezt követően elküldte pártfogoltja egyes rajzait, képeit Tatára, képzőművész ismerőséhez, Pállik Bélához (1845-1908), aki 1888-ban elérte, hogy Hegedűs ösztöndíjat kapjon Esterházy Miklós gróftól. Ez azt jelentette, hogy el kellett hagynia Vásárhelyt és Tatára költözött.

Az 1990 előtti művészettörténeti munkákban tévesen szerepel az a megállapítás, hogy Hegedűs László egyházi festő, mert Vásárhelyt, művészi pályájának első állomását elhagyva nem pusztán vallásos vagy bibliai témájú, hanem – mint hamarosan látni fogjuk – mitológiai, történelmi tárgyú képeket, freskókat és rajzokat is alkotott, emellett nem szakadt el a hagyományos festői műfajoktól, a csendéletektől, portréktól, aktképektől sem. Alkotásait az úgynevezett akadémiai stílus jellemzi, a modern művészeti irányzatok hatása legfeljebb nyomokban érződik elkészült munkáin. Kezdetben mesterei (Laurens, Benczúr, Hollósy és mások) hatnak művészetére, majd a századfordulót követően alakul ki egyéni stílusa.

Hegedűs első jelentősebb munkáit, a tatai színház freskóit Pállik Bélával közösen készítette el. 1890-ben ösztöndíjaként Münchenben Schmidt Lajos keze alatt tanult, ahol Iványi Grünwald Béla és Hollósy Simon gyakorolt jelentős hatást művészetére. Ezt követően, 1890 és 1893 között Bécsben töltötte katonai szolgálatát, ahol szabadidejét a festészetnek szentelte. Kato-

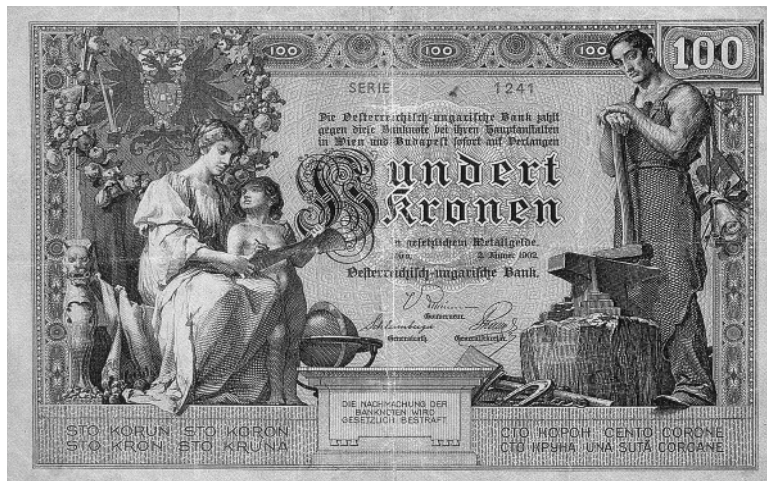
nai szolgálatának letelte után ismét Pálliknál tanult és dolgozott Tatán. 1895-ben a Képzőművészeti Társulat, illetve Bende Imre (1824-1911) nyitrai püspök által meghirdetett pályázaton első helyezést ért el képeivel, a Szent Imre herceggel és a Szent családdal. Előbbit a nyitrai székesegyházban, utóbbit a püspök kápolnájában helyezték el.

Nyitrai sikere után vált Hegedűs László országosan elismert, sőt Európa-hírű, ahogy Rózsa Gábor írja: „befutott” festővé. A millennium közeledtére való tekintettel is egyre több megrendelést kapott, amelyeknek mindig eleget tett. Ezek közül elég néhányat megemlíteni: az Országház freskói (a *Vérszerződés* színvázlata, Árpád pajzsra emelése) mellett könyvborítók, újságfejlécek (Költők albuma, a Társaság és a *Vasárnapi Újság* fejléce), illusztrációk, meghívók, grafikák szerepeltek repertoárjában. 1896-ban megnyerte Budapest jubileumi, 8000 koronás díját a *Szenvedők* című festményéért. A 19. század végén a Nemzeti Szalon alapító tagjai között találjuk.

1896 és 1897 között a párizsi Julian-akadémián – ahol ebben az időben számos neves magyar festőművész tanult – képezte magát, Jean-Paul Laurens, illetve Benjamin Constant kezei alatt. Utóbbi, aki hallgatag ember hírében állt, egy Hegedűs-aktrajz előtt megállva, az alkotást csodálva megkérdezte: „Ki ez az ember?”

1897-től Benczúr Gyula tanítványa és munkatársa a mintaiskolában, melyben két év múlva már tanárként oktatja a képzőművész-növendékeket. Itt ismerkedett meg többek között Koszta Józseffel és Kernstok Károllyal. 1898-ban a *Liliomok közt* (más forrás szerint *Liliomos Madonna*) című festményéért megkapta a Múbarátok Díját. 1900-ban *Káin és Abel*, 1905-ben *Krisztus siratása* című képéért megkapta az Ipolyi-díjat.

1898-1899-ben újabb tanulmányúton jár, ezúttal Madridban, ahol több más munkája mellett elkészült a *Puerta del Sol Toledóban* című festménye.

HEGEDŰS LÁSZLÓ
 Vázlat a segesvári csatához (Bem Szászvárosnál) 1909.
 (A kép a szentesi Koszta József Múzeum tulajdona)

1901-ben Hegedűs ismét sikert könyvelhetett el: 117 pályamunka közül a 2000 korona pénzzutalommal járó, 100 koronás bankjegytervét az Osztrák-Magyar Bank neki ítélte. Sikerét az országos lapok mellett a *Vásárhely és Vidéke* is közölte 1901. február 17-i számában. Így az 1902. január 2-án kibocsátott zöld százasokon Hegedűs metszeteit láthatta mindenki, aki megcsodálta a bankókat. A pénz azonban csak az első világháború végéig volt forgalomban.

1902-ben nősült: felesége, korábbi tanítványa, radostyáni Király Ilona maga is próbálkozott a festéssel. Két leányuk született: Dóra és Lóna (később báró Oldenburg Györgyné). Családjának tagjait együtt és külön-külön több munkáján is megörökítette.

1903-ban készült *Rabiga* című festményén mesterei, Laurens és Benczúr hatása köszön vissza. A Műcsarnokban rendezett kiállítást maga az uralkodó, Ferenc József is meglepetéssel és állítólag nagy benyomást tett rá Hegedűs műve.

1904 és 1905 között egy évet töltött Rómában, mint Fraknoi-ösztöndíjas. Hazatérése után a Képzőművészeti Főiskola professzorává nevezték ki, amellyel pályafutása csúcspontjára érkezett. Nagyszámú vallásos és történelmi tárgyú kompozíciói közül többet a Szépművészeti Múzeum őriz.

Hegedűs László önéletrajzi kötetet is tervezett. 1908-ban fogott hozzá. Munkája azonban a gyakori megrendelések, majd kezdődő, gyors lefolyású betegsége, végül halála miatt nem készült el.

Hódmezővásárhellyel, illetve Bernátsky plébánossal sem szakadt meg kapcsolata. Az 1911-es év elején – levélben – még ígéretet tett a mártélyi kápolna freskójának elkészítésére, azonban egészségét aláasta a sokszor

szünet nélküli munkálkodás. 1911 tavaszán hiába utazott feleségével Isztriára, majd Szicíliába gyógyulás céljából, egészségi állapotában csak rövid ideig tartó javulás következett be.

Hegedűs László nyilegyenesnek tűnő pályájának rövidre szabott élete vetett véget. Negyvenkettedik évében járt, amikor 1911. július 7-én eltávozott az élők sorából. Felesége és két kislánya gyászolta. A Kerepesi temetőben helyezték örök nyugalomra. Halála után több mint fél évvel, 1912. február-márciusban közös emlékkiállítás rendeztek Hegedűs és a szintén 1911-ben elhalálozott Tull Ödön festőművész munkáiból.

Ha mennyiségileg vizsgáljuk Hegedűs László művészetét, megállapíthatjuk, hogy rövid élete során rendkívül termékeny életművet hagyott maga mögött. Valamennyi alkotása a művészet iránti tiszteletéről és alázatról tesz tanúbizonyságot. Műveiről egy 1940-ben publikált jegyzék szerint legalább 315 olajfestményt, 53 vízfestményt, 93 grafikát, 16 szobrot alkotott, melyek egy része a Szépművészeti Múzeumba, a többi gyűjtőkhöz került, vagy a család tulajdonában maradt. Freskói több épület (a tatai színház, az Országház stb.) mennyezetét díszítik. Azt azonban hozzá kell tenni, hogy számos festménye vázlatosan maradt fenn, például a Szent Antal megkísértése vagy a Hunyadi László lefejeztetése. Kiss Lajosnak szerencséjére nem lett igaza, hiszen Hegedűs László nem vált elfeledett művésszé, mert időről időre kiállításokat rendeznek munkáiból, mint például 1990-ben Szentesen, vagy 1995-ben Hódmezővásárhelyen.

Művészi hitvallását 1910-ben Lyka Károly művészettörténésznek mondta tollba: „...nekem mindegy az irány, egyformán becsülök mindent, amiben kvalitás van, tehetség és tudás. Nekem Benczúr épp úgy kiváló és tiszteletreméltó, mint Szinyei Merse, Ferenczy Károly vagy Rippl Rónai. Azt hiszem, az a fő, hogy az ember minden munkába bele vigye a maga művészi becsületességét és azt, amit tud.”

Köszönet illeti Bodó Péter művészettörténészt (Magyar Nemzeti Galéria, Budapest) jelen írás elkészítése során nyújtott segítségéért.

Presztóczki Zoltán

Irodalom:

Lyka Károly: Hegedűs László = Művészet. Szerk. Lyka Károly. 1910. 2. szám. 62-69. p.

Szeremlei Sámuel: Hód-Mező-Vásárhely története 5. köt. Hódmezővásárhely, 1913. 1022-1023. p.

Heincz Katalin: Hegedűs László 1870-1911. A Budapesti Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetének dolgozatai 63. Budapest, 1940.

Kiss Lajos: Vásárhelyi művészet. Bp., 1957. 27-29. p.

Rózsa Gábor: A „kékhasú” bankjegy és alkotója, Hegedűs László festőművész (1901) = <http://jam.nyirbone.hu/konyvtar/web-konyv/nuiz-konf/Rozsa.html>

Vásárhely és Vidéke 1901. febr. 17., 1911. júl. 11. 2-3. p.